

oplysninger om koldings rør-projekt

ordliste

alger.....	mikroskopiske planter oftest i vand.
ammoniakudblæsning.....	kemisk rensning.
A.T.V.....	Akademiet for de Tekniske Videnskaber.
denitrifikation.....	kemisk rensning. Kvælstoffordampning.
diffuser.....	spreder.
fauna.....	dyreliv
flora.....	planteliv.
ionbytning.....	kemisk rensning.
Isotopcentralen.....	undersøgelsesinstitut. Har bl.a. undersøgt strømforhold.
miljøgifte.....	tyngmetaller (zink, crom, tin, cadmium o.lign.)
primærproduktion.....	det organiske stof, der dannes ved fotosyntesen.
recipient.....	modtager (af spildevand)
æp. ækvivalentperson....	have samme værdi som, - i dette tilfælde måleenhed beregnet på en gennemsnitsdansker.
økologi.....	læren om naturens struktur og funktion og af sammenspillet mellem organismer indbyrdes og mellem organismer og deres miljø, dyr og planter i et område plus deres fysiske omgivelser.

Abonnement: NOAH 19-24 kr. 15

Tidligere numre kan fås:

NOAH 1-6 kr. 10

NOAH 7-12 kr. 10

NOAH 13-18 kr. 12

NOAH 14-15 (økologinummeret) kr. 5

For mere end 100 stk. 1 kr. s rabat pr. stk.

Bestillinger sker ved indbetaling til giro 160039. Anfør på talonen hvilke numre du ønsker.

Meddelelse om flytning sendes til dit posthus.

Reklamationer over udeblivelse og uregelmæssigheder meddeles til dit posthus, som skal ligge inde med de(t) manglende eksemplar(er).

Manuskripter og fotos modtages meget gerne.

Adresse: Kompagnistræde 37 o.g., 1208 København K.

Telefon: 156052 kl. 9-13 mand.-fred.

Giro: 160039

Åbningstid: mandag-fredag kl. 9-13 samt de fleste hverdagsaftener.

NOAH-bladet udkommer, når der er stof til et nummer og altså ikke til faste tidspunkter. Vi ved godt, det skaber visse problemer for abonnenterne, at der ikke er tale om f.eks. årsabonnement.

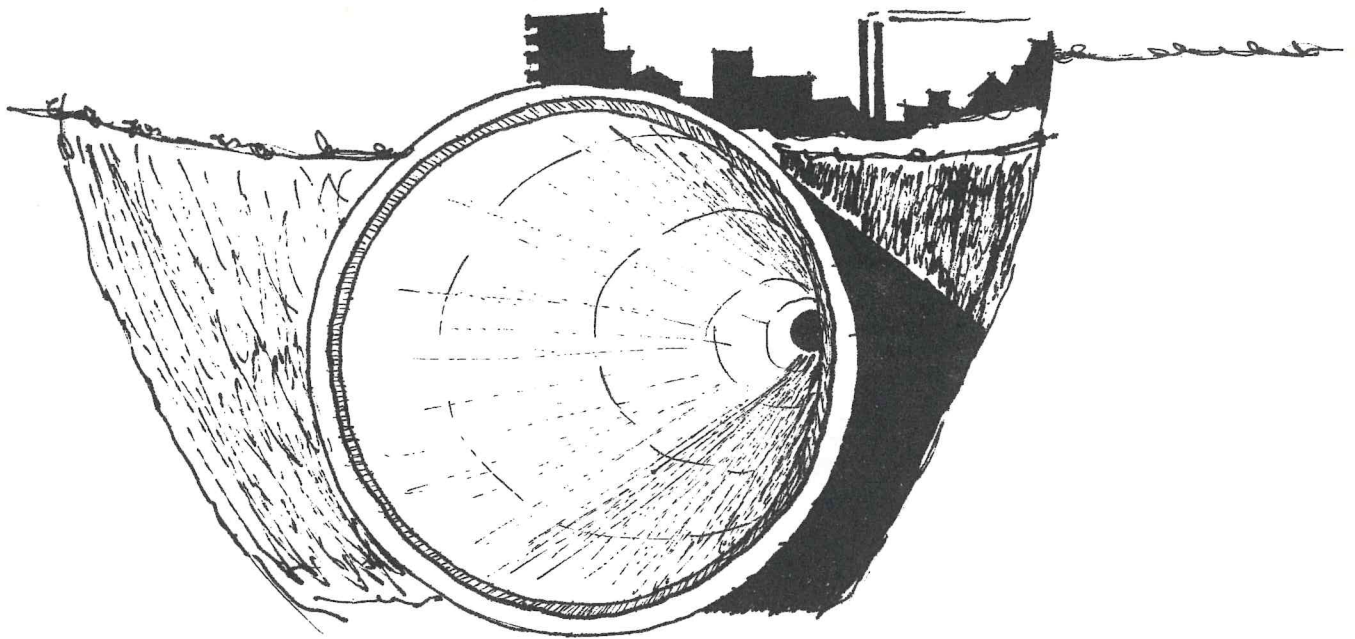
Når vi alligevel opretholder den orden kun at udsende bladet, når der er stof til et nummer, skyldes det, at NOAH-bladet ikke har nogen fast redaktion. NOAH/Københavns bladgruppe er kun et koordinationsorgan, som de forskellige grupper kan betjene sig af, hvis de ønsker det. Flere grupper har med tiden sat sig som opgave at lave temanumre om deres emne. Eksempler er NOAH 10 (om vand), NOAH 14/15 (om økologi) og NOAH 19/20 (om FN-konferencen i Stockholm). Kommende temanumre vil bl.a. behandle mad samt forholdene på arbejdspladsen.

Det ville være urimeligt og umuligt forlangende at afkræve grupperne materiale til bestemte tidspunkter, ligesom det ikke kan være i abonnenternes interesse, at NOAH udkommer med et nummer, bare fordi tiden nu var inde til det.

Dette nummer er redigeret af Noah/Koldings vandgruppe. I modsætning til de tidligere udkomne numre har vi valgt at lave dette i 2-spaltet udgave, da det giver en bedre opstilling rent oversigtsmæssigt.

Lokalt kan bladet købes ved henvendelse til:

Martin Porsgård, Brændkjærgade 10, 6000 Kolding
Peter Mogensen, Kolding Højskole, Nørremarksvej
Kolding Bogcafe, Låsbygade 106.

NÅR DU LÆSER DISSE LINIER, MINDES DU SÅ, AT HAVE HØRT NOGET OM ET RØR ? HVAD HAR DU EGENTLIG HØRT OM DET RØR ? VIDSTE DU FOR EKSEMPEL, AT DET SLET IKKE BEHØVEDE AT VÆRE ET RØR, MEN AT DET KUNNE GØRES ANDERLEDES ? ELLER ER DER NOGEN, SOM HAR FORSØGT AT FORTÆLLE DIG, HVAD DET KUNNE BETYDE, OM KOLDINGS SPILDEVAND BLEV FØRT I ET LANGT RØR UD I LILLEBÆLT ? INGEN AF DE, SOM HAR FØLT SIG MEGET USIKKER OVERFOR DISSE SPØRGSMÅL, HAR GRUND TIL AT BEBREJDE SIG SELV NOGET. NOAH / KOLDING MENER NEMLIG, AT DER ER NOGET, DER TYDER PÅ, AT DE KOMMUNALE POLITIKERE I DENNE SAG HAR HANDELET HEN OVER HOVEDET PÅ BYENS BORGERE, I STEDET FOR AT GIVE SIG TID TIL AT FORKLARE HELT ENKELT HVILKE BESLUTNINGER DE SKAL TRÆFFE - VEL AT MÆRKE FØR DE TRÆFFER BESLUTNINGERNE.

MENINGEN MED VORES BERETNING ER, AT FORTÆLLE DET KOMMUNEN IKKE HAR VILLET ELLER GIDET FORKLARE, SAMT HVAD DER SKER BAG DE LUKKEDE DØRE OG PÅ DE OFFENTLIGE KONTORER. HVORFOR HAR MAN VALGT NETOP EN RØRLEDNING FREM FOR AT UDBYGGE DET EKSISTERENDE MEKANISKE RENSEANLÆG, HVILKET VILLE KUNNE LADE SIG GØRE TIL NÆSTEN SAMME PRIS. ??

Hvad gjorde vi ?

Noah er mange forskellige mennesker, der har samlet sig i grupper over hele landet.

Noah Koldings målsætning og virke.

Gennem oplysende og analyserende arbejde at bidrage til:

- 1) at bekæmpe forurening og dens årsager specielt i et økonomisk system, der kræver en årlig produktionsstigning.
- 2) at prioritere en produktion af gode elementære livsforhold i stedet for unødvendige luksusvarer.
- 3) at genanvende råstoffer og opretholde det økologiske kredsløb.
- 4) at standse i-landenes rovdrift på jordens ressourcer og sørge for en retfærdig fordeling - såvel nationalt som socialt. Dette gøres bl.a. ved at lave aktioner, holde foredrag, deltage i diskussioner og studiekredse, udgive bøger og blade.

Her i Kolding var der en oplagt sag, nemlig kommunens beslutning om en spildevandsledning på 11,3 km. til Lillebælt. Det første materiale vi fik, var nogle avisudklip og referat af et borgermøde som var blevet holdt om sagen (29.11.1972) I de følgende dage var vi rundt på forskellige offentlige kontorer for at undersøge, hvad der egentlig eksisterede om projektet.

På dommerkontoret fik vi lov til at gennemlæse Landvæsenskommissionens materiale. På biblioteket fandt vi nogle af de rapporter vi havde brug for (Primærproduktion, Recipienten Lillebælt). Resten af rapporterne har vi fået ved henvendelse til de, der har udarbejdet dem (Harvey & Co., Iso-topcentralen og teknisk forvaltning). Vi prøvede også at skaffe nogle oplysninger om Koldings industrispildevand, men hverken på tekn. forvaltn. eller hos erhvervschefen havde man noget materiale af den art.

Spildevand og rensemetoder

SPILDEVAND.

For fra starten at få en oversigt over de almene problemer i forbindelse med spildevand, vil vi indlede med at fortælle om dets indhold, de vanskeligheder spildevandet kan skabe i havene, samt hvordan man kan rense dette spildevand.

Spildevandets vigtigste bestanddele:

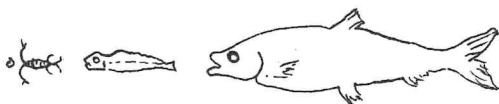
organisk stof
næringssalte (kvælstof og fosfor)
mikroorganismer
tungmetaller (gifte)

Organisk stof: Spildevand som udledes fra husholdningen, indeholder meget organisk stof (madrester o. lign.). Spildevandet fra fødevarerindustrien indeholder også meget organisk stof (slagterier, mejerier og bagerier). Det organiske stof bruger ilt til forrådnelsesprocessen, hvilket vil sige mindre ilt til fiskene.

Næringssalte: er god gødning for algerne. Når algerne gødes breder de sig kraftigt og lukker for lyset fra solen. Dette betyder at de nederste alger dør, hvilket igen betyder forbrug af ilt, da algerne ved forrådnelsesprocessen bruger ilt.

Mikroorganismer: Colibakterier er et eksempel på mikroorganismer. For mange colibakterier forringer badevandet.

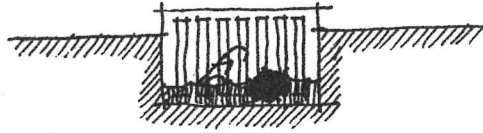
Gifte: Tungmetaller (kviksølv, cadmium, bly, zink og kobber m.m.) er giftstoffer, som kan optages i fødekæden bl.a. gennem fisk. Fødekæden: Som et eksempel kan vi tage den fisk du sætter på dit bord. Den har i sit liv ædt mange mindre fisk, som igen har ædt små fiskelarver, som hver har sat et antal af vandlopper til livs. - Giftkonsentrationen stiger for hvert led i fødekæden.

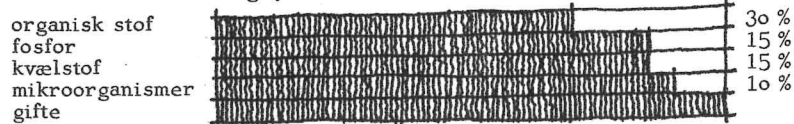
RENSEMETODER.

Vi vil her prøve at skitsere tre almindelige rensemetoder, nemlig mekanisk-, biologisk-, og kemisk rensning.

Mekanisk rensning: renses spildevandet for døde dyr, havestole og plastikposer.

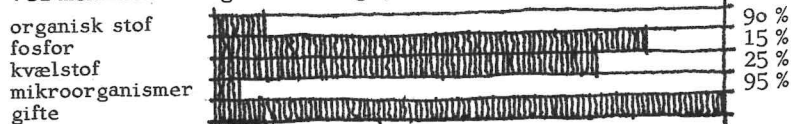
Ved mekanisk rensning fjernes der:

Biologisk rensning: mikroorganismerne æder det organiske stof.

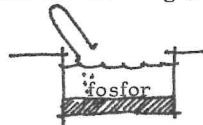

Ved mekanisk-biologisk rensning fjernes der:

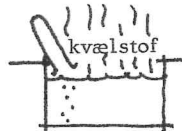

Kemisk rensning: der findes flere kemiske rensemetoder. De to metoder vi vil omtale, er:

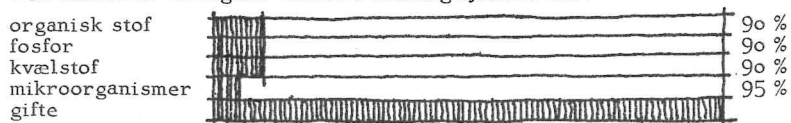
fjernelse af fosfor ved fældning (tilsætning af kemiske stoffer)

fjernelse af kvælstof ved denitrifikationsmetoden eller ved ionbytning.

Ved mekanisk-biologisk-kemisk rensning fjernes der:

Som skemaerne viser det, fjernes giftene ikke ved nogen af de tre rensningsmetoder. GIFTSTOFFERNE KAN KUN FJERNES VED KILDERNE.

sagens forløb

Det følgende materiale er en gennemgang af, hvad der er sket i sagen om rørledningen. Dels hvad de forskellige rapporter siger, dels hvad forskellige parter i sagen har foretaget sig. Sagens akter er placeret i et tidsskema. Om rapportmaterialet: Vi vil bestræbe os på at videregive i forkortet form, hvad rapporterne har undersøgt, og hvad de derefter konkluderer, samt til sidst helt for sig selv forklare hvad vi selv mener om rapporterne. Vi finder det som vores opgave, at påpege de foreliggende rapporters usikkerhedspunkter.

1955

Arbejds- og Økonomiministeriet bestemmer, at der inden 1958 skal være bygget et mekanisk rensningsanlæg. Samt at, der skal laves planer til et biologisk rensningsanlæg, som skal være færdig inden 1962.

1958

Kommunen beslutter og påbegynder det mekaniske rensningsanlæg.

1960

Afvandingskommissionen afsiger kendelse om bygning af et biologisk rensningsanlæg.

1968 juni

Harvey & Co. (har i mange år været tilknyttet Kolding Kommune, som rådgivende ingeniørfirma): Sender et skitse foreslag til et biologisk rensningsanlæg.

Vores kommentar: Tilsyneladende er det biologiske rensningsanlæg blevet udsat, der må derfor være faldet en afgørelse, som har givet kommunen tilladelse til, at udskyde projektet. Denne afgørelse har vi dog ikke kunnet finde.

Det væsentligste er dog at fastslå, at kommunen endnu i juni 1968 har planer om at bygge et biologisk rensningsanlæg.

1969 juli

Teknisk Udvalg i Kolding opfordrer Harvey & Co til at komme med nogle overvejelser om en evt. rørledning til Lillebælt.

Vores kommentar: På dette tidspunkt sker altså en meget afgørende vending i sagen. Kommunen opgiver tilsyneladende det vedtagne biologiske rensningsanlæg, for i stedet at arbejde på nogle planer om en rørledning til Lillebælt. Spørgsmålet er nu, hvor disse impulser kommer fra, som får Teknisk udvalg til at ændre opfattelse? Teknisk forvaltning, som må kende mest til sagen, kan ikke give noget sikkert svar, derfor er det meget naturligt at vi selv bliver nødt til at opstille en forklaring.

Er man på dette tidspunkt blevet gjort opmærksom på, at forøgede mængder af industrigifte, ville kunne slå et biologisk anlæg i stykker meget hurtigt?

Det er sandsynligt, da man flere steder i landet har haft sådanne erfaringer.

En telefonsamtale med Harvey & Co gav os den oplysning, at " et biologisk anlæg igrøvrigt er usikkert ". Det får os til at tro, at man har haft de ødelæggende industrigifte i tankerne.

Betingelser for spildevands tilførsel til Lillebælt:

Vi har medtaget denne forklaring, fordi den vil lette læsningen af de følgende rapporter. Forklaringen er delvist hentet fra een af disse, nemlig Isotopcentralens rapport.

Vælger man at sende spildevand til bæltet i et rør, i stedet for effektiv rensning, må der opstilles følgende betingelser, for at bæltet kan holdes skadefrit:

1. Spildevandet føres med røret så langt ned og så langt ud at der er stor sikkerhed for at man hele tiden rammer en stærk hovedstrøm i den ene eller anden retning.
2. At hovedstrømmen bevæger sig så hurtigt og i så lang tid ad gangen i een retning, at det organiske materiale, næringssaltene, samt miljøgifte ikke får betydning for vandet, og dermed fiskelivet i bæltet.

NB: Der er ikke noget, der hedder væk, hvilket vil sige at skadevirkningerne, det kan være iltsvind i bæltet eller giftes ophobning i fødekæden, blot overføres til Østersø og Kattegat.

3. Spildevandet spredes med diffusorer ud over hele bæltets tværsnit, så det opblandes meget med bæltets vand. Derved bliver det lette spildevand næsten ligeså tungt som det omkringliggende havvand, og det vil sige at det ikke kan stige til vejrs og nå overfladen.
4. at vandlagene i overfladen vil være så forholdsvis lette at man med sikkerhed kan sige at vandet underneden ved opblanding med let spildevand, ikke vil kunne stige til tops.
5. Endelig bør man vide, hvis der er chancer for at noget spildevand i en eller anden form vil stige til overfladen, hvordan strømmene på overfladen flyder, så man ved om visse kyststrækninger er i fare.

Er ovennævnte betingelser fuldt ud opfyldt, kan man sige,

at badevandet ikke vil forringes, at iltsvind i bæltet vil være meget ringe, at tungmetallers ophobning i fødekæden forringes. (dog bør det tilføjes, at ringe mængder gift, og selv korte ophold i giftigt vand er farlige for fisk, og især ynglen. Her bør det også huskes at fiskeyngel ofte flokkes ved udløbet for at få god mad, og derved bliver endnu mere udsat for miljøgifte.)

1970 - 10/8

"Lillebæltsrapporten"
(Recipienten Lillebælt)

Fredericia og Middelfart kommuner besluttede at finde ud af, om det var muligt at bruge Lillebælt som en fortsat acceptabel modtager af spildevand. Derfor nedsattes et udvalg af spildevandseksperter (fra Harvey & Co, Akvadan A/S, Hygiejnisk Institut og Isotopcentralen), der fik til opgave at udarbejde en grundig rapport om forholdene i Lillebælt og det spildevand man vil udlede nu og i fremtiden.

Raportens indhold:

org. mat. +

næringssalte: **Vandfornyelse:** Man har undersøgt, hvor hurtigt vandet fornyes i Lillebælt. Derpå regnede man ud, hvor store mængder spildevand, der ville udledes fra Fredericia-Middelfart-Kolding-Sydlige Lillebælt. Disse to oplysninger tilsammen kunne give en oversigt over det fremtidige iltsvind i bæltet som følge af spildevandstilførsel:

iltsvind ved org.mat.	ca 10 %
- - - næringssalte	- 50 %
iltsvind ialt	ca 60 %

Indlejring: Spildevandsbevægelser i bæltet blev undersøgt, samt temp. og saltforhold. Derefter kunne det siges, at ved udledning på ca. 20 m vand og derpå spredning ved diffusorer, ville spildevandet føres ind i hovedstrømmen "i mange tilfælde".

gifte:

Som helhed viser undersøgelsen, at for øjeblikket er mængderne af giftstoffer ikke faretruende, men om fremtiden kan ingenting siges. Ligeså ved man intet om miljøgiftes nuværende ophobning i fødekæderne.

Lillebælt:

Man er helt klar over, at der på visse steder på bunden i det sydlige bælt mangler så megen ilt, at fisk ikke kan leve der om sommeren. Sagt italt betyder det ca. 30 % iltmætning, eller derunder. Samtidig har man lavet beregninger over hvor megen spildevand, der kan være tilført til Lillebælt de sidste 15 år og derudfra skønnet, hvor megen ilt dette spildevand kan have brugt. Resultatet blev, at iltsvindet har været på ca. 5 % på disse 15 år.

Fiskeliv: Laks og makrel er forsvundet fra bæltet. Rødspættemængden er faldet meget kraftigt de sidste 15 år. Det vides også, at selvom vandets iltmætning er 50-45 %, vil et fald på ca 5 % meget nemt kunne betyde, at samtlige fisk søger bort fra området til andre "græs-gange". 50-45 % iltmætning måles mange steder i bæltet, så i øjeblikket skal der ikke så store udsving til. Rapporten siger dog til ovennævnte udvikling, at fiskeriet jo i forvejen er ret småt så hvis det endelig skulle ske, at Lillebælt blev et helt dødt farvand - var skaden da ikke så stor.

Slutvurdering: De dårlige forhold i Lillebælt skyldes nok ikke forurening alene, men det må indrømmes at forureningen kan forringe en i forvejen dårlig situation. Man anbefaler derfor følgende: På kort sigt, en mekanisk rensning, samt udledning ved et rør, der føres ud på 20 m vand, hvorefter spildevandet spredes med diffusorer. Desuden må der for fremtiden føres nøje kontrol med udledningen af næringssalte (fosfor) og giftene. Da kemiske anlæg til bortrensning af næringssaltene ikke helt er afprøvet endnu, må man afvente flere erfaringer, og derfor vente med en mere effektiv rensning. På længere sigt må man regne med bortrensning af især fosfor.

Vi mener:

Iltmængden i Lillebælt indrømmes at være lav i forvejen, og man ved at forureningen om ikke altafgørende, dog kan være årsag dertil. Undersøgelserne af fiskelivet viser betydelige forringelser, hvilket også tyder på forureningens indvirkning. Samtidig gøres det klart at for fremtiden vil iltsvindet som følge af spildevand blive meget stort, og udviklingen for miljøgifte kendes ikke. Man mener at spildevandet "i mange tilfælde" vil blive indlejret i hovedstrømmen, det får os til at spørge, hvor ofte kan man egentlig regne med at det vil ske - denne bemærkning er meget vag.

M.h.t. til miljøgifte siges det, at situationen p.t. ikke er faretruende, det kunne så være rart at få at vide af hensyn til den almindelige sundhed, hvor langt der er igen før mængden af gifte bliver faretruende?? Selvom mængderne ikke i øjeblikket er faretruende, betyder det dog ikke at der på enkelte områder kan nævnes afskrækkende eksempler, som: Superfoss, Fredericia udleder 50 kg sølv pr. år N.K.T., Middelfart:, der måles ved deres udløb til bælt ph 1,5 (d.v.s. næsten syre)

Ovennævnte undersøgelse som helhed viser at udledning af spildevand med det nævnte rør, er meget risikabel, og bygger på et meget usikkert grundlag. Denne risiko nævnes slet ikke i slutvurderingen, selvom der kunne være god grund til det. I stedet undskylder man udledningen med, at der for tiden ikke findes effektiv kemisk rensning, denne påstand mener vi ikke er rigtig (se under "Gubi-rapporten").

Hvor horibel eksperternes vurderinger er, understreges klart af deres forhold til fiskelivet.

Hvor kan man med alvor i en videnskabelig rapport tillade sig at påstå, at dyrelivets uddøen i Lillebælt er mindre væsentlig????

Lad os stille det modspørgsmål: Hvilken form for liv er så i det hele taget værd at bevare, hvor sætter eksperterne grænsen??

Rapporten må siges at være mangelfuld, ensidig, samt indeholde uacceptable vurderinger.

Denne rapport er efter vores mening et meget usikkert grundlag for Kolding kommune at bygge deres rørledning på.

1971 marts

Harvey & Co's 1. rapport:

Nye overvejelser vedrørende rørledningen: Lillebæltsrapporten fortæller os, at der er grund til en vis optimisme m.h.t. Lillebælt, som modtager af spildevand. Harvey nævner derpå forskelligt, som taler imod en rørledning. Det første er man siden skal foretage samme rensning ved Lillebælt, som det nu har været på tale ved Kolding Fjord (mek-bio-kem.). Samtidig nævnes det, at der foreligger gode resultater med kemiske anlæg til bortrensning af kvælstof. For en rørledning taler derimod, at kravet fra borgerne i fremtiden vil blive skærpet, så man ikke alene ønsker med tre rensningsformer, men tillige et rør. Harvey siger videre, at det selvfølgelig vil være bedst for fjorden med et rør, men at det for bæltet ville være bedst med mek-bio-kem ved fjorden.

Harvey har lavet en del udregninger m.h.t. omkostninger ved forskellige rensningsmetoder:

Driftsudgifter (pr m³ spildevand):

mek-rensning	5 øre
mek-kem anlæg	13 -
mek-bio anlæg	13f-
mek-bio-kem.	18 -

Anlægsudgifter (pr m³ spildevand):

mek.	ca 16 øre	+ rør	ca 34 øre
mek- kem.	- 29 -	-	- 47 -
mek-bio .	- 36 -	-	- 54 -
mek-bio-kem.	- 40 -	-	- 58 -

Slutkonklusion: Hold Kolding Fjord fri for spildevand , og send spildevandet til Lillebælt, som iflg. rapporter kan tåle det. Det betyder mindre rensning ved fjorden.

Vor mening:

Harvey nævner som argument for røret, borgernes fremtidige krav til rensning. Dette mener vi er et klart eksempel på en politisk stillingtagen af en ekspert i tekniske spørgsmål, desuden er dette krav uvæsentlig for den øjeblikkelige løsning af Koldings spildevandsproblemer.

Derimod er vi enige, når Harvey hævder, at fjorden vil være bedst tjent med at spildevandet ledes bort fra den gennem et rør, for os er det blot meget vigtigere at få rensning mek-kem-bio + fjernet giftstofferne, før man bygger et rør.

NB: Læg vel mærke til , at Harvey nævner at der er gode erfaringer med kemiske rensningsanlæg. Denne sandhed prøver kommunen ellers at fortie.

Læg også mærke til at mek+ rør koster ca 34 øre, mens mek-bio-kem - - 40 -

PRIMÆRPRODUKTIONEN

A. T. V.'s Spildevandsudvalg lavede et foreslag til en undersøgelse af algevækst m.m. i de fem østjydske fjorde. Dette foreslag blev godkendt af de amter, der var indblandet.

I den rapport, der blev udarbejdet efter endt arbejde, står der, at i Kolding Fjord er fundet store mængder af alger (især i den inderste del af fjorden), hvilket betyder stort iltsvind. Det betyder foruden ringere iltmængde til fiskene, også, at visse fisk ikke mere kan få øje på deres bytte, hvorfor de naturligvis flytter et sted hen, hvor det er til at få øje på maden.

Der nævnes desuden en del om, hvilke betingelser alger skal have for at gro godt: I alger er forholdet mellem de to grundstoffer, kvælstof og fosfor, normalt 7:1, så hvis de to stoffer også findes i forholdet 7:1 i vandet har algerne de allerbedste betingelser for at leve. Som tidligere nævnt betyder mange alger, megen iltsvind, så det er vigtigt at begrænse væksten af alger. Dette kan man naturligvis bedst gøre ved at fjerne både kvælstof og fosfor helt fra spildevandet. Vil man ikke det, må man finde frem til, om det er vigtigst at fjerne kvælstof eller fosfor, i alle tilfælde skal man sørge for, at forholdet mellem kvælstof og fosfor kommer så langt bort fra 7:1 som muligt.

Lad os tage et eksempel: Hvis forholdet i forvejen er 6:1 må det være kvælstof der skal fjernes, idet forholdet på den måde forskydes mod 5:1, 4:1 o.s.v. Omvendt, hvis forholdet er 8:1, her må fosforen fjernes, idet forholdet på den måde langsomt vil blive 9:1, 10:1 o.s.v.

I rapporten siges det, at i Kolding Fjord, må man fjerne kvælstof, for at formindske algevæksten, fosforfjernelse vil sandsynligvis ikke hjælpe noget.

Til sidst anbefaler rapporten, at man før afgørelsen om en rørledning, grundigt undersøger det vand der bliver ledt til fjorden, altså både byspildevandet og vandløbsvandet. Desuden at, der foretages en grundigere undersøgelse af fjorden og spildevandets indvirkning på den

det har været et centralt argument for kommunen, at der ikke fandtes egnede kemiske rensningsanlæg til fjernelse af fosfor og kvælstof. Dette kan klart afvises.

Forureningsrådets pub. nr. 11, "Vandrensning" beskæftiger sig med tre forskellige metoder til fjernelse af kvælstof. Som eks. nævnes Sydafrika, hvor man har baseret en bys vandforsyning på genanvendelse af spildevand.

Også andre steder eksperimenterer man med genanvendelse af spildevandet (U.S.A og Israel). Videre siger man i rapporten, "at spildevandet kan renses til den grad af renhed, som man måtte ønske at ofre midler til".

Danmarks Tekniske Højskole oplyser at der i Farum er afsagt kendelse i Landvæsenkommissionen som siger, at der inden 2 år skal være bygget et anlæg der kan fjerne kvælstof.

I maj måned i år starter der et kursus som skal køre et helt, hvor man skal finde frem til metoder til fjernelse af kvælstof.

I forvejen findes der anlæg som fungerer fuld ud, i Sverige og U.S.A.

D.T.H. oplyser at der allerede nu findes mange anlæg som kan fjerne fosfor bl.a. i Sverige, og at der for tiden er et under opførelse i Farum.

Forøvrigt kan man godt blive inden for kommunens grænser, hvis man skulle ønske at se et "kvælstof-anlæg", da et sådant findes i Bramdrupdam. Det renses ca 90 % af kvælstoffen bort, men anlægget er kun beregnet til 5.000 æp. Denne oplysning stammer, som man måske kunne tro, fra den lokale tekniske forvaltning, men fra ingeniørernes ugeblad.

Her siges det også, at a/s "Akvadan" allerede har projekteret anlæg til 22.000 og 34.000 personer.

Harvey & Co. skriver også i deres første rapport, at der for øjeblikket er gode muligheder for kemisk rensning, - hvorfor man ikke nævner det siden vides ikke.

Alt tyder således på, at kemiske anlæg til rensning for fosfor og kvælstof vil kunne bygges meget snart, - også til byer af Koldings størrelse, - og i hvert fald inden røret vil være færdig (ca 1976).

Det kan derfor ikke kraftigt nok understreges, at teknisk forvaltnings argumenter ser meget uholdbare ud, og vi vil på denne baggrund kræve nye alvorlige overvejelser af myndighederne.

Isotopcentralens rapport (I)

Efter "Lillebæltsrapporten" var færdig, bestilte Harvey & Co. på Kolding kommunes vegne, en supplerende rapport hos Isotopcentralen. Denne nye undersøgelse skulle fortælle, hvordan forholdene for spildevandsudledning, specielt for Stenderup Hage var, hvor kommunen havde tænkt sig at udlede byens spildevand.

Næringssalte: Vandtilførsel: som Lillebæltsrapporten.

Indlejring: I 90% af tiden kan man føre spildevandet ind i hovedstrømmen, hvis man udleder på 20 meter vand og spreder med diffusorer. I den nævnte tid kommer spildevandet ikke op til overfladen, formodes det (ved mekanisk rensning først, skulle dermed være sikret badevand i klasse A)

Derpå nævnes, at man her i landet er kommet i tvivl om fosfor eller kvælstof er afgørende for det senere iltsvind. Lillebæltsrapporten siger fosfor, mens Primærproduktion holder på kvælstof. Derfor må der flere undersøgelser til, før man kan vide noget sikkert. Hvis det er kvælstof må man desuden huske at meget kvælstof udvaskes fra landbrugsjord, det er derfor ikke nok at tænke på byerne alene. På grund af dette er det ikke muligt at sige noget om næringssaltene nu og fremover.

Samlet spildevand: som Lillebæltsrapporten - næppe spildevandet alene der giver lave ilttal i bæltet, men disse kan forværre situationen.

Organisk materiale: som Lillebæltsrapporten - mindre væsentlig for iltsvindet.

Giftstoffer: Der findes ingen opgørelse over Koldings industrispildevand, derfor er byen ikke medregnet i Lillebæltsrapportens oversigt. Vi kender således ikke det samlede billede for miljøgiftene. Kolding bør føre kontrol med giftene for at få dem stoppet ved kilden, - den enkelte industri.

Slutvurdering: Det er næppe spildevandet, der giver de lave ilttal i bæltet. Derfor bør Kolding på kort sigt sørge for mekanisk rensning, rørledning med diffusorer på 20 meter vand samt kontrol med næringssaltene. På længere sigt skal man regne med rensning for næringssalte.

Vi mener: Nyhederne i Isotopcentralens rapport, er viden om at spildevandet kan indlejres under havoverfladen i 90% af tiden, samt at man nu er usikker på, om man skal rense for fosfor eller kvælstof.

Vi har følgende kritiske bemærkninger til rapporten:

1. Der siges at man intet ved om næringssalte - hvordan kan man så vove at påstå at spildevandet

(især næringssaltene) nok næppe har nogen betydning for det lave ilttal???

2. Først slås fast at spildevandet også er årsag til iltsvindet i bæltet - dernæst vurderer man i slutkonklusionen at det næppe betyder noget ???

3. Ca. 10% af tiden, vil der være en chance for at spildevandet kommer til overfladen. Hvorfor har man ikke undersøgt mere nøjagtigt hvad det vil betyde i forskellige strøm/vind situationer???

Findes der ikke den mulighed at nogle stoffer vil kunne slynges af i bugte og vige, og at dette ville kunne få indflydelse på badelivet langs kysten f.eks. langs Binderup - Hejls??

Den slags ricisi nævnes ikke i rapporten.

4. Kommunen får at vide hvordan spildevandet skal renses, men man fortæller ikke hvilken fare det er for bæltet, at det belastes med kun mekanisk rensset spildevand. Usikkerheden nævnes heller ikke her.

Man bør lægge mærke til, at Isotopcentralen kræver giftene fjernet.

Osse denne rapport er mangelfuld i konklusionen og foretager uacceptable vurderinger.

1972-18/5

Borgermøde:

Når vi nævner dette borgermøde er det ikke fordi det direkte omhandler sagen. Derimod er der tale om et møde som skulle diskutere Kolding kommunes fremtidsplaner indtil 1985. Kommunen havde til lejligheden ladet udarbejde et meget fyldigt materiale, som kunne lånes på biblioteket, samt en pjece, der måtte opfattes som en for alle hurtig og enkel introduktion.

Kommunens initiativ var virkelig prisværdig, hvorfor det er desto mere skuffende, at rør-sagen ikke er nævnt. Pjecen har et afsnit om forurening og fremtidige udgifter på dette område, blot ikke et ord om, hvordan spildevandsproblemet evt. tænkes løst. Man kunne da have nævnt de alternative muligheder.

På borgermødet fremlagde de kommunale politikere intet om forureningsproblemet, de undgik altså smidigt en diskussion.

Det er derfor bemærkelsesværdigt, at der i det fyldige materiale, som Institutet for Centerplanlægning havde udarbejdet for kommunen, nævnes at:

udledning til Kolding Fjord betyder bio/kem.

rensning

mens udledning til Lillebælt måske kan gøres med et rør.

Vi ser altså her et forsøg på at skitsere flere muligheder, men ellers uddybes spørgsmålet ikke nærmere.

1972- 20/9

Teknisk Udvalgs indstilling til byrådet:

Indstillingen indeholder stort set det samme som Gubi-rapporten, der vil blive kommenteret næst efter. Vi nøjes derfor med at gengive nogle få interessante bemærkninger:

1. " om en halv snes år vil 3. etape blive aktuel, det vil dreje sig om måske både både kemisk og biologisk rensning - vi må derfor præcisere, at sagen ikke er afsluttet med bygningen af rørledningen".

2. " De sagkyndige har ikke haft modstridende foreslag"

Vi mener:

1. Det er første og iøvrigt eneste gang, det så præcist siges, hvornår både kemisk og biologisk rensning bliver nødvendig.

I løbet af 10-15 år skal der således bygges bio/kem. anlæg, samt et til den tid unødvendigt rør - det bliver sandelig dyrt for skatteborgerne.

Kommunen indrømmer altså klart, at Lillebælt ret hurtigt ikke kan klare Koldings spildevand.

Det må i den forbindelse være rigtigt at understrege, at bio/kem. anlæg ikke er vedtaget, og at vi ikke har nogen sikkerhed for at det sker. Når først spildevandet er blevet "skjult" i bæltet, tror vi heller ikke meget på at det sker.

2. Det er skam helt rigtigt, at de sagkyndige ikke har haft modstridende foreslag. Lad os dertil tilføje kort, at kommunen sandelig heller ikke har gjort meget for at undersøge og opstille andre foreslag.

OVERSIGT

For at få en enkel oversigt over forholdene i Lillebælt har vi lavet et resume af de usikkerhedspunkter, vi mener, der kommer frem efter læsningen af de to centrale rapporter: Lillebæltsrapporten og Isotopcentralens rapport:

1. Lillebælt har i forvejen meget lave ilttal, og dyrelivet synes allerede nu at være truet af forureningen.
2. Eksperterne er også enig om, at spildevandet kan være årsag til de lave ilttal, og at forholdsvis små forandringer i fremtiden kan få katastrofal betydning for dyrelivet.
3. Stor usikkerhed om næringssaltene indvirkning på bæltet, altså om man skal bortrense kvælstof eller fosfor. Samtidig viser undersøgelserne i lillebæltsrapporten, at det fremtidige spildevand vil kræve stort ilttab.
4. Usikkerhed om, hvor ofte man vil ramme hovedstrømmen og samtidig er overfladestrømmene ikke godt nok undersøgt.
5. Ingen kendskab til indholdet af Koldings spildevand. Giftene må man kræve fjernet ved kilden.

1972 - 7/11

Isotopcentralens rapport nr. 2.

Rapporten omhandler Østersøen og Kattegat: Østersøen er et lukket hav med tilførsel af store mængder næringssalte, mens der er ringe tilførsel af nyt rent vand. Derfor skulle man tro, at iltmængden i vandet var meget faldende, men det ser i nogen grad ud til, at Østersøen er i stand til naturligt at nedbryde dele af næringssaltene.

I den sydlige og østlige del kan man dog iagttage øget algeproduktion. Helt konkret viser det sig, at silde-mængden tager til, mens torskefiskeriet er truet. Rapporten tilføjer hertil, at dette snarere skyldes klimaforandringer end forurening.

I Kattegat kan det ses, at det spildevand, der allerede er tilført, har skadet havet. Samtidig menes det, at klimasvingninger betyder mere for forandringerne for flora og fauna.

Rapportens konklusion: Det er usandsynligt at fjernelse af næringssalte vil betyde en væsentlig forbedring af vandet, derimod må miljøgifterne stoppes ved kilderne, hvis forholdene skal forbedres.

Vi mener:

Der fortælles ikke meget om, hvor store skader havet allerede har lidt, kun at der kan ses skader. Desuden udregnes ikke, hvad der kan forventes at ske de næste 25 år. Man nævner heller ikke, hvad en forringelse betyder, hvilke fiskearter der vil være i fare nu og i fremtiden.

Så er det da forøvrigt ligegyldigt, hvad klimasvingninger betyder, dem kan vi ikke gøre noget ved - det forandrer jo ikke den sag, at vi i øjeblikket selv forringer livsbetingelserne i vandene, og at vi kan stoppe forureningen selv.

En noget ensidig og ufuldstændig vurdering. Lad os til sidst tilføje, at det ikke er så meget et spørgsmål om at konstatere, at forureningen ikke er så farefuld i øjeblikket, men derimod helt klart at se, at vi er midt i en udvikling, som vi kan se stadig forværres. .

Livet i vore åer er stærkt døende p. gr. a. forurening. Livet i vore bugter og fjorde er stærkt truet af foruren. Livet i vore bæltet mærker stadig stigende forurening. Livet i vore indre farvande er truet i fremtiden.

Man skal være usædvanlig blind, hvis man ikke kan se hvor den udvikling fører hen.

1972 - 27/11

"Gubi-rapporten"

Gubi er afdelingsingeniør på teknisk forvaltning i Kolding, og har ledet forvaltningens undersøgelser i rørsagen.

Han udsendte i november en forklaring på, hvorfor teknisk udvalg og byrådet i september havde vedtaget at bygge en rørledning. Derfor kan rapporten ikke opfattes som rene ekspertundersøgelser, politikernes vurderinger følger også med.

Følgende rapporter er nævnt i Gubis baggrundsmateriale:

- "Lillebæltsrapporten"
- "Isotopcentralen I"
- "Primærproduktionen"
- "Isotopcentralen II"
- "Forureningsrådets pub. nr. 12 og 15"

Gubi gengiver de første rapporters vurderinger, som vi kender dem, og de øvrige rapporter bringer ingen nye oplysninger efter vores mening, derfor ingen nøjere referat af Gubis baggrundsmateriale.

Næste del af hans rapport omhandler kommunens udgangspunkter og argumenter for en rørledning:

Kommunens udgangspunkter,

1. Kemisk rensning er endnu på forsøgsstadiet, så man vil afvente den tekniske udvikling.
2. Kolding Fjord kan ikke klare flere næringssalte.
3. Lillebælt acceptabel som modtager af spildevand.
4. Industriens giftstoffer skal fjernes ved kilden.

Kommunens argumenter er derefter,

- at valget står mellem et biologisk anlæg og et rør.
- Det biologiske vælger de ikke af følgende grunde:
 - a) Fjorden vil ikke kunne klare biologisk rensning
 - b) Røret hurtigere færdig end et biologisk anlæg.
 - c) Røret+ pumpestation vil ikke ændre sig i teknisk udformning
 - d) Prisen er ca. den samme for de to muligheder.

Derfor må de bygge et rør nu, håbe på at forholdene i Lillebælt ikke forværres, og så siden, når det bliver nødvendigt og teknisk muligt, udbygge med et biologisk og kemisk anlæg.

2. Med hensyn til Lillebælts egnethed som spildevandsmodtager, vil vi henvise til den oversigt vi har lavet over de vigtigste rapporter om Lillebælt, og et senere afsnit: "Ekspertudtalelser refereret i dagspressen". Det skulle af disse klart fremgå, at der stadig er så mange usikkerhedsfaktorer tilbage om Lillebælt, at det ikke kan være acceptabelt at føre Koldings spildevand ud i den.

Da kommunens udgangspunkter ikke holder, falder altså også deres argumentation for røret.

I stedet for røret foreslår vi så følgende løsning:

Kemisk/Biologisk rensningsanlæg påbegyndes nu, hvorefter det vil være færdigt nogenlunde samtidig med et evt. rør - og vel at mærke ikke meget dyrere. Derved fås ca 95 % rent vand, som Kolding Fjord kan tåle, og man undgår derved, på længere sigt den forøgede udgift, som bygningen af et u-nødvendigt rør vil være. For som kommunen selv siger, bliver kemisk/biologisk rensning nødvendig om ca 10 år. Hvorfor så ikke bygge det med det samme ?? Hvis myndighederne derudover mener at kunne ofre penge på et rør, ja, det vil da kun være udmærket, men lad os rense effektivt først.

Vores løsning standser forureningen og er samtidig en billigere fremgangsmåde på længere sigt.

Dog må vi tilføje, at naturligvis er det sådan, at også vores løsning vil kræve, at giftene bliver fjernet ved kilden.

Om Gubis rapport som helhed:

Den er en klar videregivelse af de vigtigste rapporters konklusioner, hvorfor man kan sige, at den blot viderebringer disses ensidige vurderinger.

Hvem skal man anlage??

Kommunens folk for at arbejde ukritisk og naivt stole på andre eksperter??

Eller de såkaldte landsdækkende eksperter (Lillebæltsudvalget, Isotopcentralen eller forureningsrådet) for en meget unuanceret måde at vurdere på ??

Hertil må nok tilføjes, at vi slet ikke tror på, at det blot er eksperterne, der er skyld i det, der er sket; den egentlige baggrund er politisk. Herom mere i vores afslutning.

1972 - 29/11

Borgermøde arrangeret af sportsdykkerne:

Følgende panel var indbudt:

E. Østergård, Odense Sportsdykkerforening
B. Christensen, Danmarks Sportsfiskerforbund

Gubi, Teknisk Forvaltning
Gargas, a.t.v.- spildevandsudvalget
E. Larsen, Harvey & Co

Følgende referat er vores eget indtryk af mødet: Eksperterne, der gav udtryk for at være tilhængere af et rør, undgik behændigt at snakke om industrispildevand, selv om dette udgør størsteparten af alt spildevand, og ligeså den farligste. Det virkede som om, at eksperterne følte sig som part i sagen, og ikke blot skulle videregive videnskabelige undersøgelser til borgerne. F. eks. holdt Gargas et meget langt og teknisk foredrag, om hvad der vil ske, når røret er bygget. Foredraget virkede særdeles søvndyssende, men det var måske også tænkt som et forsøg på at passificere. Østergaard fra sportsdykkerne viste lysbilleder fra nogle kloakrør, hvor store stimer fiskeyngel stod og indtog næringsstoffer, samt andre synlige forureninger ved bæltet.

B. Christensen nævnte den megen usikkerhed, der var omkring undersøgelserne af Lillebælt. Ligeså fortalte lokale dykkere, fiskere og jægere om alle de synlige former forurening, de kunne konstatere efter flere års kendskab til bæltet. Vi synes, det er værd at bemærke, at det var sportsdykkerne, der havde indkaldt til mødet, og ikke kommunen.

1972 - nov.

Harvey & Co

I følge en kendelse fra 16/12 1960 skulle det mekaniske renselanlæg, som blev bygget fra 1957-62, udbygges med en biologisk afdeling. Imellemtiden har man overvejet at lave et rør i stedet, dette har resulteret i, at byrådet netop har vedtaget rørprojektet. Videre nævner Harvey de biologiske og hygiejniske følger af et rør. De siger, at forholdene ved udledningsstedet syd for Kolding Fjord er lige så gode som forholdene ved Fredericia og Middelfart. Mekanisk rensset spildevand må anses for at være tilstrækkeligt rent til at lede ud - i hvert fald hygiejnisk set. Det må stærkt anbefales, at man før en stillingtagen undersøger spildevandet og vandløbsvandet.

1973 - 24/1

LANDVÆSENSKOMMISSIONENS MØDE:

Landvæsenkommissionens opgave er at sikre, at spildevandsudledning følger "Vandløbsloven", som siger at forurening af vandene ikke må ske i nævneværdig grad. Kolding kommunes ønsker om at lave en rørledning til Lillebælt, skulle derfor godkendes af landvæsenkommissionen, men først afholdtes et møde, hvor sagens parter, samt indkaldte eksperter havde ordet. Det medfølgende referat af mødet, er kommissionens eget, hvorfor Noah ikke kan tage ansvar for referatets omfang og rigtighed:

Bent Rasmussen, formand f. teknisk udvalg:
Fredericia og Middelfart og Kolding vil i fællesskab arbejde normer for, hvilken kvalitet af spildevand, der lægdes. Der er indgået forlig med industrierne om særbidrag for særlig forurenede vand, og om regler for spildevandets indhold. Han var enig i, at der skulle være kontrolforanstaltninger med miljøgifterne.

Dir. Wahlgreen, teknisk forvaltning:
Han slog fast, at en rørledning ville betyde en halvvering af tilførelsen af spildevand til Kolding Fjord, samt at det var vigtigt hurtigt at få forbedret forholdene i fjorden. Han sagde også, at industrien selv har tilbudt at fjerne miljøgifterne, ved virksomhederne. Det kunne tilføjes at der ikke forelå effektive måder at rense spildevandet kemisk på, hvorfor det ville være spild af penge at begynde kemisk rensning.

Ejnar Larsen, Harvey & Co:
Nævnte at man måtte sammenligne priserne på mek-bio. rensning og mek.-rør, priserne var henholdsvis 36 øre og 34 øre pr m³. Han nævnte de ringe ulemper, der var ved udledning til Lillebælt iflg. eksperterne. At gifterne måtte standses hos virksomhederne.

E. Gargas, Vandkvalitetsinstituttet:
Han omtalte "Primærproduktionen"s konklusioner. Han mente ikke, at næringssaltene ville få målelig indflydelse på forholdene i Lillebælt, det samme - dog lidt usikkert - gjaldt for organisk materiale.

Dr. Ole Bagge (kommissionens fiskerisagkyndige):
Var ikke bekymret for udledning af 50.000 ÆP rensset spildevand til Lillebælt. Han savnede et program, der kunne finde frem til udledningen af miljøgifte fra de enkelte industrier.

Dir. G.O. Andrup (kommissionens tekniske sagkyndige):
De kendte undersøgelser var af god kvalitet. Han var klar over, at der enkelte steder i Lillebælt var iltmangel, men ikke som helhed.

Børge Christensen, Danmarks Sportsfiskerforbund:
Han nævnte en del forskellige undersøgelser, der viste at Lillebælt endnu ikke var undersøgt grundigt nok. Ligeså fortalte han om, hvordan man p. gr. a. forurening havde måttet opgive marsvinestationen ved Strib.

Hanne S. Olsen, Danmarks Naturfredningsforening:
Hun var betænkelig ved, at man ikke kendte spildevandets indhold. Hun nævnte også, at Lillebælt i forvejen er et meget følsomt farvand.

Vi mener:

Dr. Bagge har ikke betænkelighed ved udledning af 50.000 ÆP rensset husspildevand. Måske hans betænkelighed vil øges, når han erfarer, at medregnet industrien vil Koldings spildevand udgøre ialt 146.000 ÆP? Det var jo en klækkelig forøgelse. Og så forøvrigt, hvad mener Dr. Bagge med rensset spildevand ??? (mekanisk rensset ??). På mødet fremkom ikke oplysninger om Lillebælt, der ikke allerede er nævnt i Lillebæltsrapporten og Isotopcentralens rapport, således at vi kan sige, at de usikkerheder vi har påvist ved disse rapporter stadig står ved magt. Lillebælt er altså stadig uacceptabel som modtager af spildevand. Endnu engang fremsiger Kommunen den urigtige oplysning at kemiske rensningsanlæg ikke vil være tilrådelighed inden for en kortere årrække. De kontrolforanstaltninger, der kræves, og de forsikringer om industriernes velvillighed i forbindelse med miljøgifte, der kom frem på mødet, føler vi ikke er nogen sikkerhed for, at de vil blive standset ved kilden.

LANDVÆSENSKOMMISSIONEN AFSIGER DOMMEN

Landvæsenkommissionen kommer med følgende betragtninger i forbindelse med dommen:

Udledning ved et rør til Lillebælt synes iflg. de sagkyndige at kunne ske uden ulemper for Lillebælt, samtidig med bliver forholdene i Kolding Fjord bedre.

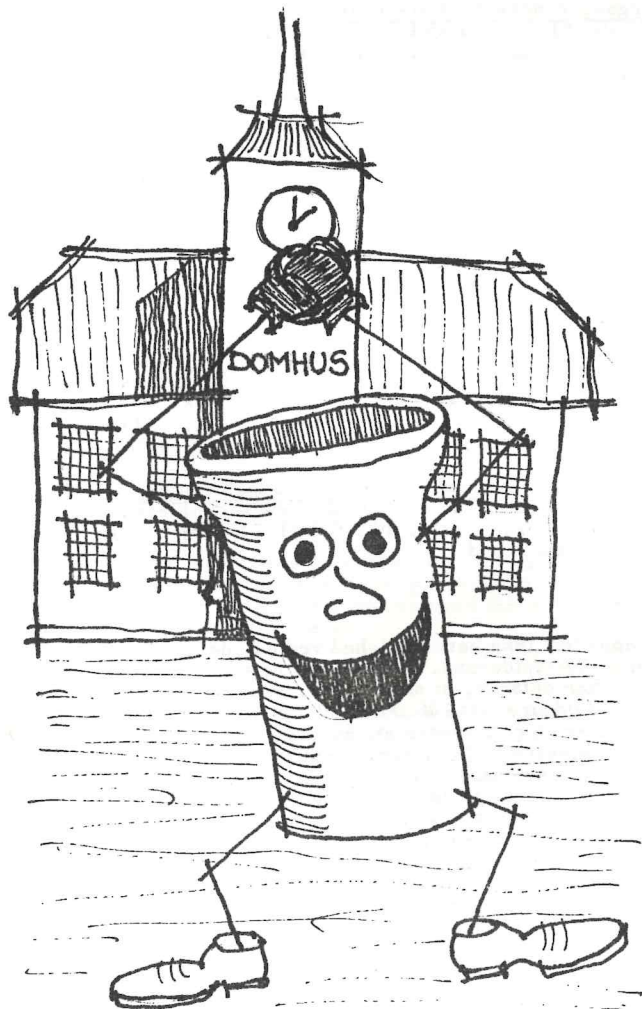
Kommissionen mener at være betænkelig ved kemisk rensning, da man endnu ikke ved om det er kvælstof eller fosfor, der skal bortrenses. Samtidig forelægger der ikke undersøgelser, der viser, at der i dag er anlæg, der kan bortrense kvælstof i de mængder, der tilføres Kolding Fjord.

Heller ikke biologisk rensning synes at være en fordel. Kommissionen mener der er væsentligt at føre kontrol med udledningen af organisk mat., næringssalte og miljøgifte, så man kan finde de industrier, de kommer fra. Desuden må forholdene i Lillebælt, til stadighed holdes under kontrol. Ved hjælp af dette kontrolprogram skal man hurtigt kunne se om yderligere rensning er nødvendig. På baggrund af ovennævnte godkendes rørledningen.

Vi mener:

Landvæsenkommissionen har været helt klar over, at der er usikkerhed omkring Lillebælt, og at man intet ved om spildevandet. Men da man ingen effektiv kemisk rensning har; ikke ved nok om, hvad man skal bortrense; undersøgelserne af bæltet som hovedregel syntes ret gode; og at Kolding Fjord trænger til hurtig aflastning - mener de altså, at et rør i øjeblikket er en tilstrækkelig god løsning. Man løber altså risikoen for at forværre forholdene i Lillebælt, og håber på, at kontrollen med spildevandet og bæltet, vil betyde at evt. nødvendig rensning vil blive sat i gang hurtigt.

Vi må hertil slå fast, at kommissionens udgangspunkter for dommen er fejlagtige, og at vi ikke tror på at giftene vil blive standset ved kilden.

Hvad skal vi med eksperterne?

Gang på gang har vi i avisreferater og på møder, hørt:

"Eksperterne er enige..."

"Eksperterne siger..."

"Vi har eksperterne bag os..."

Hvem er egentlig disse eksperter?

Allerede på teknisk forvaltning i Kolding møder vi de første. Her har nogle ansatte beskæftiget sig særlig meget med spildevandsproblemer, og de kan sådan set godt anses for eksperter på deres felt, som eksempel kan nævnes afdelingsingeniør Gubi.

Det andet hold af eksperter tilknyttet denne sag er lands eksperterne. De anses normalt for at være dem, der har samlet størst viden inden for forskellige dele af forureningsproblemet, forureningsrådets folk kan være et udmærket eksempel.

Al den grundlæggende viden og forskning kommer fra lands eksperterne, hvis viden kan samles af de kommunale eksperter, før en given sag skal afgøres af de folkevalgte. Eksperterne kan naturligvis ikke arbejde helt efter deres eget hoved. De folkevalgte, hvilket jo igen helst skulle være det samme som borgerne, kan stille deres krav. Men før vi afgør, hvilke slags krav, vil vi vise et eksempel på et ekspertarbejde (fra forureningsrådets pub. 15):

Undersøgelse:

Undersøgelsen viser, at visse steder er iltmængden i Lillebælt under de krav, der stilles for liv. Dette har imidlertid været målt, al den tid målinger har været foretaget i bæltet.

Vurdering:

Når der har været så lave tal altid, al den lave iltmængde ikke skyldes forurening. Altså kan man roligt lukke flere næringssalte ud i Lillebælt.

Vi får altså forelagt en undersøgelse + en vurdering af samme. Det er således det materiale, som politikerne skal træffe deres afgørelse på.

Sagen må herefter være helt klar: For politikerne er der ikke noget valg, idet der kun er en vurdering af materialet. Denne følger de så og fortæller borgerne, at de skal være helt rolige, for eksperterne står bag.

Vi har vist alle efterhånden vænnet os til, at den fremgangsmåde er den rigtige. Ved nærmere eftertanke kan vi dog ikke acceptere denne form, og som en begrundelse vil vi vise at ovennævnte også burde have haft en anden vurdering med.

Vurdering:

De lave ilttal i Lillebælt viser, at bæltet er et følsomt farvand, der ikke tåler ret megen forringelse. Det må i den forbindelse også huskes på, at forureningen først er taget til de sidste 10 år, og at bæltet først med rørledningen bliver belastet for alvor. Derfor bør man ikke lukke flere næringssalte ud i bæltet.

Det var altså en anden og helt modsat vurdering af den samme undersøgelse. Havde politikerne haft dem begge til rådighed, ville de have stået overfor et rigtigt valg, som kun de kan have ansvaret for.

Det ville dermed også blive muligt at forklare overfor borgerne, hvilke beslutninger de skal træffe. Gøre det klart, at der er tale om et valg, som borgerne udmærket kan deltage i diskussionen om.

Denne sag viser mange eksempler på eksperternes eensidige vurderinger, og politikerne har da også tydeligt nok benyttet sig deraf, ved til enhver given lejlighed, at fortælle, at der ikke er noget at diskutere om, for eksperterne har talt.

Al den snak gør, at eksperter sættes højt op over borgerne, så vi alle langsomt får den fornemmelse, at han er noget stort, fint og ophøjet, som vi slet ikke kan tale med, end sige tale imod.

Eksperterne er ligesom ikke rigtige mennesker af kød og blod mere, de er blevet helt fremmede for os. Lad os få dem ned på jorden igen og gøre dem forståelig, at de skal hjælpe borgerne med at tage beslutninger, og ikke tage beslutningerne for dem på forhånd.

Normalt har man den fornemmelse, at eksperter helt uafhængig af alle interesser, fremlægger deres fakta. I

denne sag kan vi se, at de egentlige ekspertundersøgelser kommer fra Isotopcentralen, A.T.V., og Forureningsrådet, hvorfor det vil være nærliggende at undersøge, hvor uafhængige disse instandser er. Som et eksempel vil vi forklare forholdene bag forureningsrådet:

Forureningsrådets opbygning:

forureningsrådet (4 embedsmænd)

det tekniske hovedudvalg

undergrupper

arbejdsgrupperne

Formålet med forureningsrådet: Det har til opgave at klarlægge forureningens art og omfang, samt fremtidige udvikling, så lovgiverne har et objektive materiale at arbejde ud fra.

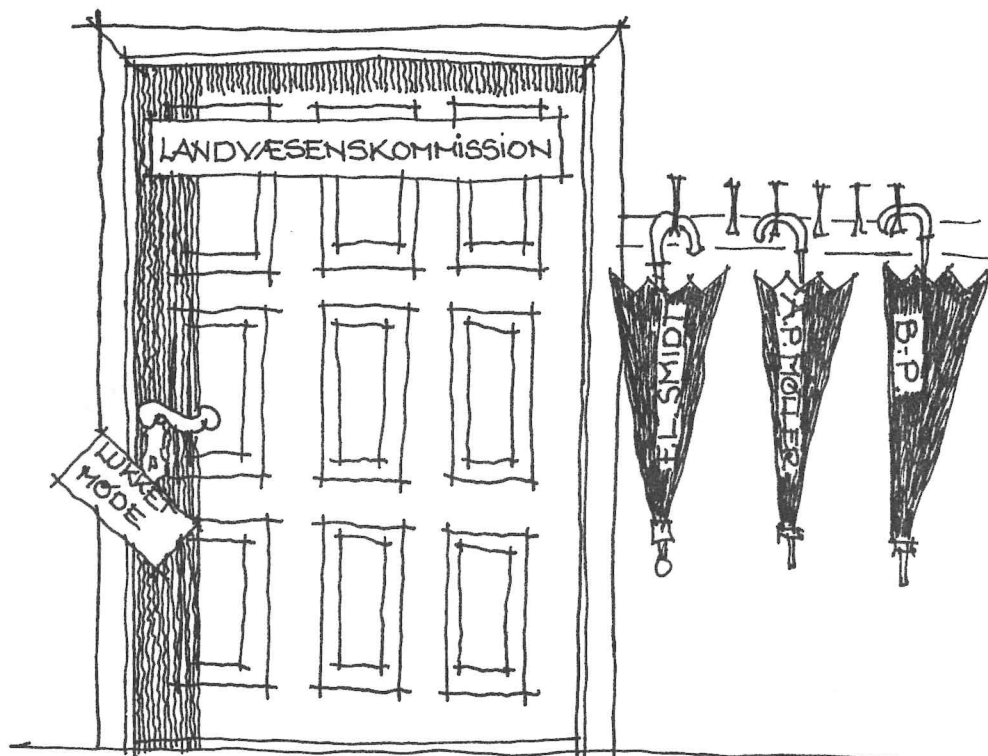
Det er de grupper, der opsamler materiale og foretager vurderinger, der er vigtige for, hvad resultatet bliver. Ofte sidder undergrupper alene med ansvaret, til andre tider er det hovedudvalgene. Til en forståelse af dette forureningsråds arbejde bør siges:

Erhvervslivet er rigt repræsenteret både i arbejdsgrupper, underudvalg og hovedudvalg. I alt har ca. 1/3 af or-

ganets godt 150 ansatte været folk med direkte tilknytning til erhvervslivet. F. eks. har F.L. Smith koncernen haft hele tre mand siddende i forskellige grupper og udvalg, ligesom folk fra A.P. Møller, B.P. Ferrosan etc. har været at finde. D.v.s. nogle af de allerstørste firmaer i Danmark.

For at forstå, hvordan disse erhvervsinteresser kan præge rådets arbejde, må man betænke, at en stor del af de øvrige personer i forureningsrådet er folk fra administrationen, jurister o.lign., der ikke har kunnet formå at gå ind i og præge den meget tekniske diskussion.

Størstedelen af de resterende medlemmer har været professorer fra højskoler og universiteter. De har efter manges udsagn haft det tilfældes, at de - overbebyrdede som de er af administrationsarbejde - ofte ved rådets møder har glimret ved deres fravær. Men dette er jo svært at dokumentere, i stedet kan det tages som udtryk for, hvor godt industrien har sat sig til rette i dette organ, som i hvert fald officielt skulle give folketing og regering et objektive grundlag for kommende lovgivningsarbejde på forureningsområdet.

industri undersøgelse

For at kunne vurdere, hvordan man på bedste måde slipper af med Koldings spildevand, må man vide, hvad det i grunden er for noget spildevand, man vil slippe af med. Vi har spurgt Teknisk forvaltning, hvad der er i det spildevand, man vil af med, og svaret var enkelt: Teknisk forvaltning og dermed byrådet vidste det ikke. Man har ikke en oversigt over alle de industrier, der er tilsluttet kloaknettet og over hvilke stoffer de leder ud. Dette er ikke noget specielt for Kolding Kommune. Forureningsrådet ser også i sin "Redegørelse for spildevandsforholde og affaldsbehandling i Danmark 1970" næsten helt bort fra industriens vandforurening. Det oplyses dog, at industriens forurening med organisk stof på landsbasis svarer til 115 % af husholdningsspildevandet. Industriens forurening med svært nedbrydelige stoffer og gifte ignoreres.

For Kolding by er fejlen så meget desto større, som en simpel udregning ud fra målinger af spildevandet, der passerer Kolding centralrenseanlæg, viser at der udledes organisk stof svarende til 146.000 persbner. Der er kun tilsluttet ca. 37.000 personer til renseanlægget. Industriens bidrag alene med organisk stof svarer altså til 109.000 personer eller 300 % af husholdningsspildevandet. Industriens forurening med organisk stof ligger altså i Kolding langt over landsgennemsnittet. Hertil kommer så naturligvis giftene

Det er ikke bare Teknisk Forvaltning, der ser bort fra industriens forurening. Også de såkaldte eksperter glemmer den. Dr. Ole Bagge sagde således på mødet med landvæsenkommissionen, at han ikke var betænkelig ved udledning af organisk stof fra 50.000 personer. Det er jo meget muligt, at han ikke er det, men det er egentlig lige meget, eftersom det ikke er 50.000 personer, men 146 tusinde det drejer sig om.

I retfærdighedens navn må det siges at samme dr. Bagge på mødet understregede, at der mangler undersøgelser af industriens spildevand. - Det var første gang, industriens forurening blev nævnt offentligt i forbindelse med rørsagen - 4 måneder efter byrådets afgørelse.

Hvad kommunen har forsømt, ville vi forsøge at gøre. Her mødte vi 2 problemer:

De Kommunale Værker turde ikke give os oplysninger om de enkelte industriers vandforbrug - man frygtede måske vrøvl med industrierne? - og de industrier vi kontaktede har været særdeles uvillige til at give os oplysninger om, hvad- og hvomeget man producerede.

Vi har derfor på egne ben været ude i byens tre industri-kvarterer (nord, syd og havnen) for at lave en fortegnelse over industrierne. Denne fortegnelse har vi suppleret med:

"Fagtelefonbogen"

"Kompasserfirma-katalog"

"Danske Fonds og Aktier"

Resultatet af denne undersøgelse, blev en liste over industrierne i Kolding med meget ufuldstændige oplysninger om, hvad der produceres i de enkelte industrier.

Mængdeangivelserne har vi slet ikke kunnet fremskaffe.

Vort materiale er altså meget tyndt, men der er så meget hemmelighedskræmmeri om produktionen i Danmark, at det vil være umuligt for andre almindelige borgere at få mere fuldstændige oplysninger end vi har fået, medmindre man da driver regulær industrispionage. Dette kan nok vække til nogen eftertanke.

Kommunen kan efter gældende lov forlange visse oplysninger fra industrierne, men dette er altså undladt forud for beslutningen om røret.

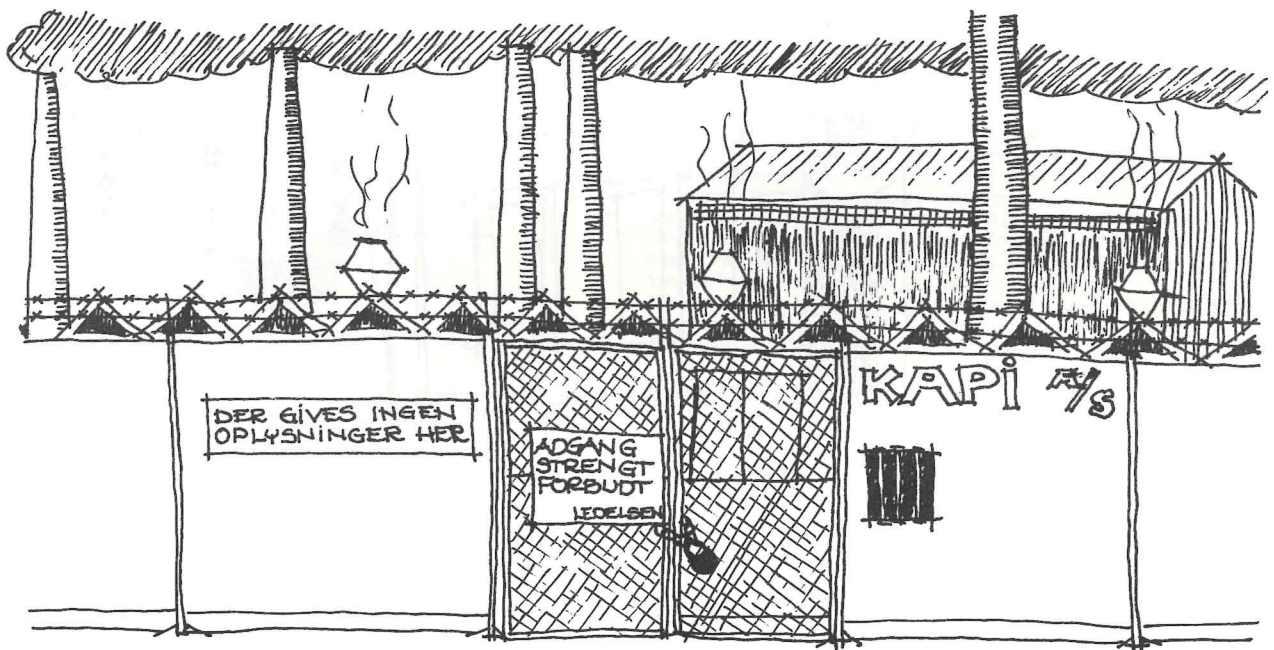
Eftersom vi på grund af disse forhindringer kun kunne samle ufuldstændige oplysninger om industriproduktionen i Kolding, bliver vores vurdering af spildevandsudledningen lige så ufuldstændig. Vi mener kun at kunne antyde hvad man især bør være opmærksom på, og hvilke giftstoffer der må være i spildevandet. Det er op til kommunen at udbygge denne ufuldstændige viden og tage konsekvenserne deraf.

I vurderingen af, hvilke stoffer der er i industriernes spildevand har vi benyttet:

Svend Erik Jørgensen "Industri-spildevand"

Forureningsrådets publikation nr. 10

"Forureningskilder".

METALOVERFLADEBEHANDLINGSINDUSTRIER

firmanavn:	proces:
"Elektrogeno"	bl.a. galvanisering
"K.J. Krom"	hårdrom forkromning fornikling cadmiering el-galvanisering fortinnig
"Olsens Fornikleri"	fortinning
"Nordisk Crom & Metalindustri"	fornikling
"Sydjysk Sandblæsning og Galvanisering"	forcromning galvanisering

Hertil kommer, at overfladebehandling osse kan forekomme på andre metalindustrier (30 stk. i Kolding). Spildevandet fra disse industrier vil indeholde følgende:

zink, crom, tin, cadmium, nikkel og cyanid 1 - 100 mg/l

Metallerne hører til de tunge metaller og er særdeles giftige (de bindes i de områder de udledes i, og ophobes i fødekæden med forgiftning i de højere trin til følge).

samt:

salpetersyre, saltsyre, svovlsyre, flussyre, phosphorsyre, perchlor, eddikesyre og natriumhydroxid.

Hertil kommer meget store koncentrationer når badene renses eller udskiftes. Industriernes vandforbrug er relativt stort.

Hvis spildevandsudledningen fra disse industrier tilsammen overstiger 5 - 6 liter pr. sekund, vil et aktivt slam anlæg (biologisk renseanlæg) være konstant forgiftet - og dermed være ude af drift.

METALINDUSTRIEN

Normalt forenes der ikke på disse industrier med mindre der forekommer metaloverfladebehandling.

firmanavn:	proces:
"Kolding Metalværk"	aluminium aluminiumlegeringer råzink finzink omseltning af zink

Ved disse processer kan der forekomme zink- og aluminiumsholdigt spildevand.

Røgen fra smelteovnene indeholder fra zinkfremstillingen især salte fra zink og cadmium. Hvis røgen udvaskes eller køles, kommer disse salte i forbindelse med omgivelserne.

firmanavn:

"M. K. Pedersens Karosserifabrik"
"J. Mørch & Sønner"
"Peter Madsens Maskinfabrik"
"Larsen & Petersen i/s"
"K. G. Christensen"
"Th. Breindahl"
"Dansk Caravan Import a/s"
"Danske Mejeriers Maskinfabrik"
"Disella a/s"
"Dus's Maskinfabrik a/s"
"Gimpels Jernforretning a/s"
"N. P. Hansens Maskinforretning a/s"
"Jocum Jensens Maskinfabrik"
"Jopa Maskinfabrikken a/s"
"Kolding Kølefabrik"
"Smidt & Sønner"
"Sønbjerg Maskinfabrik"
"Søren Tranberg & Søn a/s"
"Th. Walsted & Søn"
"Nipe Maskinfabrik"
"Th. Sabroe a/s"
"Sydjysk Maskinfabrik"
"Brdr. Gram"
"Kolding Rustfri Stål"

PLASTIKINDUSTRIEN

Det bør bemærkes at der på enkelte af disse industrier forekommer metaloverfladebehandling. Vi ved ikke om de ovennævnte industrier selv fremstiller deres udgangskemikalier, eller om de blot blander smelter og støber indkøbte materialer. Vandforurening vil kun forekomme i det første tilfælde.

Vedr. fabrikation af plastik med påtryk (denne proces anvendes på "Novoplastics") fremkommer der spildevand der bl.a. indeholder:

zink, jern, salpetersyre, saltsyre, emulsionsmidler, olier, farvestoffer m.m.

firmanavn:	proces:
"Gummimåtten"	fabrikation af emner i færdig gummi.
"Novoplastic a/s"	poser, film, anilintryk og dybtryk.
"Audiola a/s"	elektronisk monteringsmateriale, termoplastisk materiale, sprøjtetøbninger og presseemner.
"Vestaphone Elektronik a/s"	plastfilm og papirmetalfolier.

SÆBEINDUSTRIEN

"Kaalunds Fabrikker a/s"
"Kolding Dampvaskeri"

Af forureningsstoffer fra disse industrier kan nævnes:

nitrit (som er et giftstof som dræber biologiske renseanlæg) sulfostoffer, fosphater.

Kaalunds Fabrikker bør undersøges, da de har en stor varieret produktion af kemiske produkter samt, ifølge tekn. forvaltning, giver anledning til en kraftig forurening af spildevandet.

Anvendelse af syntetiske vaskemidler medfører vanskeligheder for rensningsanlægget, idet der dels dannes et besværligt skumlag i anlæggets forskellige beholdere (bundfældningstankene) og dels sker der en gennemgang af stofferne, uden at disse nedbrydes. (Teknisk Hygiejne, Ib Mikkelsen og Leif Winther, 1967).

FARVE- OG LAKINDUSTRIEN

Spildevandet fra disse industrier indeholder:

Uorganiske pigmenter: cadmium, sulfid, bariumsulfid, titandioxid, blyoxider.

Organiske pigmenter og farvestoffer:

der findes et utal af forskellige stoffer i denne gruppe af varierende giftighed.

Opløsningsmidler:

f.eks. dichloritan, xylen, butyacetat m.m.

Højpolymere stoffer:

f.eks. harpiks, phthalsyre, derivater af acrylsyre, olier m.m.

Træbeskyttelsesmidler tilsætter man pesticider (svampe- dræbende midler). Vi kan ikke oplyse mængderne af disse stoffer, da vi ikke har oplysninger om produktionsstørrelsen.

firmanavn:	proces:
"Goriværk"	træbeskyttelsesmidler og -anlæg
"J. Gilling"	Imprægnering
"Flügger"	malerprodukter
"Bucharts Farve- og Lakfabrik"	malerprodukter

FOTOKEMI- OG REPRODUKTIONER

Generelt kan man sige om farve- og lakindustrien og fotokemisk- og klicheindustrien, at der ikke findes noget konkret materiale om mængderne af forureningen jvf. Forureningsrådets rapport nr. 10, 1971. Spildevandet fra fotokemisk industri har stort iltforbrug og indeholder mange forskellige kemiske stoffer, hvoraf nogle er giftige bl.a.:

hydroquinon, cyanid, chromat, bly, cadmium og phenoler.

Ved klichéfremstilling fremkommer spildevand der bl.a. indeholder:

zink, jern, salpetersyre, saltsyre, emulsionsmidler, olier m.m.

firmanavn:	proces:
"Jyllands Clichéfabrik"	lyskopier, off-setfilm
"Kligum"	klicheanstalt.

LABORATORIER, RENSERIER OG TANDLÆGER

Herfra kan der forventes, bl.a. opløsningsmidler, tungmetaller

og et stort udvalg af kemikalier, hvoraf mange er giftige. Kolding har 36 tandlæger og tandteknikere. Herfra kan forventes især forurening med kviksølv. Laboratorier findes i forbindelse med Koldings to sygehuse.

OLIERAFFINERING

Dansk Olieimp. a/s	fabrikation og salg af "Gulf" olie, benzin, og kemikalier.
--------------------	--

UORGANISK KEMISK INDUSTRI

Kolding Fyrværkerifab.	fremstilling af fyrværkeri.
Vi formoder at fabrikken ikke selv fremstiller de kemikalier de bruger.	

TEKSTILINDUSTRIEN

Fremstilling og overfladebehandling af syntetiske fibre betyder forurening med gifte og organisk stof, dette foregår på i hvert fald tre industrier i Kolding.

Kolding Strømpfabrik
Bierholms Væverier
Jydsk Nylon i/s

Ved efterbehandling (rensning, blegning og farvning) fremkommer især forurening med

1. farvestoffer
2. opløsningsmidler fra indfarvning
3. rester af tekstilfibre

Der anvendes en mængde andre giftstoffer helt afhængig af fabrikationens art.

Kolding Konfektionsfabrik
Chr. Mikkelsen
"Qurell"
Thorvald Thøgersen
Winkler a/s

Øvrige Tekstilindustri:

Volkerts fabrikker	farver selv
Kolding Trikotagefabrik	
Bjørn P modeller	
"Britton"	
"Hosen a/s"	
a/s Damaskvæveriet	

LEVNEDSMIDDELINDUSTRIEN

industrigruppe:	firmanavn:	proces:
slagterier	"Andelssvineslagteriet" "Eksportslagteriet"	svineslagtning slagtning af kreaturer og kalve.

Andelssv.: 16.500 ÆP pr. dag
Eksports.: 1.920 - - -

fiskekonserves	Th. Pedersen & Co. "Sydjydsk Sild"
----------------	---------------------------------------

40-80 % af spildevandets organiske stof er protein. Fra sildefilletteringen er ca 50% af spildevandets sildeolie. Ved filletteringen går 5-10 % af produktionen i spildevandet. Der fremkommer store mængder af organisk stof selv ved en lille produktion.

mejerier	Trekantens Mejeriselskab
----------	--------------------------

bryggerier	"Slotsmøllen" "Kolding most- og frugtsaft"
------------	---

margarinefab.	"Koldinghus Margarinefabrik"
---------------	------------------------------

Som helhed fremkommer der vandforurening ved rengøring af produktionsmidlerne.

andre fødevarerindustrier:	Becks Salatfabrik Kolding Salatfabrik Dalby Gryn- og Hvedemølle F.D.B. "Chokonord" "Rumego a/s" "Merrild kaffe" Nordlyk & Vestergaard
----------------------------	--

Ekspertudtalelser refereret i dagspressen

Vi vil her prøve at vise hvilke udtalelser de forskellige former for eksperter er kommet med i forbindelse med problemerne omkring Lillebælt. De første eksempler er hentet fra henholdsvis "Jyske Tidende" og "Kolding Ugeavis".

Lillebæltets egnethed

— Spørgsmålet er nu blot Lillebæltets egnethed som modtager af spildevand. Der er ikke foretaget undersøgelser, som i tilstrækkelig grad belyser dette forhold for Lillebælt som helhed fra Vejle Fjord til Flensborg Fjord, sagde institutlederen.

I den efterfølgende diskussion efterlyste fhv. borgmester Peter Olesen, Haderslev, en sådan undersøgelse.

Amisviceborgmester Ingemar Petersen, Vejens, mente ligeledes, at man burde undersøge, hvorvidt andre kommuner ved Lillebæltkysten havde planer om med tiden at pumpe deres spildevand ud i Lillebælt.

Statsbiolog dr. Bagge var principielt ikke modstander af forslaget, men han fandt, at det materiale, der blev forelagt var ufyldstgørende. — Vi ved således ikke noget om, hvad det er for noget mekanisk rensed spildevand, Kolding vil sende ud i Lillebælt. Vi må have flere oplysninger, inden vi kan tage stilling bl. a. om hvilke giftstoffer dette spildevand vil indeholde.

Landvæsenskommissionens sagkyndige ingeniør Andrup mente, at projektet ville betyde en forbedring af forholdene i Lillebælt, idet der til stadighed vil blive ført kontrol med det spildevand, der udledes fra Kolding, Fredericia og Middelfart.

Man behøver ikke at anstrenge sig meget for at finde grunde til tvivl; Dr. O. Bagge siger således ganske klart at det fremlagte materiale er ufyldstgørende. Disse udtalelser har åbenbart ikke slået an hos kommunen.

Man bør heller ikke tage til takke med de udtalelser, som de ing. Andrup er kommet med, og det selv om han er nok så meget "ekspert" - Hvordan kan Lillebælt blive renere af, at der hældes spildevand ud, så er det da ligemeget hvor mange målinger der bliver foretaget???

For at understrege pressens syn på Lillebæltets situation, vil vi prøve at fremdrage nogle eksempler.

"Aarhus Stifttidende" skriver i september 1972 bl.a.:

... "Dokumentation for, at visse områder af Lillebælt allerede er dødt havområde, er givet af Danmarks Sportsfiskerforbund og en fynsk forskergruppe bestående af svømmedykkere, videnskabsmænd og teknikere"...

... "Prøver fra Lillebælt afslører, at der er så meget sølv, at det næsten kunne betale sig at udvinde det, samt værst, at det er optaget i fødekæden. Blandt andet i muslinger"...

... "Beviset for den alvorlige forurening af Lillebælt forstærkes af meddelelsen om at den videnskabelige marsvinestation i Strib nu bliver nedlagt. Bl.a. på grund af, at store koncentrationer af tungmetaller i havvandet ophobes i marsvinene. Men også fordi det forurenede vand, trods forsøg på rensning inden indledningen i bassinerne, giver marsvinene hududslet.

"Jyske Tidende" skrev den 25.2.1973. bl.a.:

... "Fiskeriet i Lillebælt er blevet mindsket med 50% efter at "Superfoss" er begyndt på at udlede gips i Lillebælt, siger fhv. formand, nu æresmedlem i Fredericia Fiskeriforening, fisker Mads J. Rasmussen. (Det bør måske her indskydes, at man i "Recipienten Lillebælt" lægger særlig vægt på, at gipsudledningerne fra "Superfoss" må ophøre.

konklusion

Skal vi prøve at klarlægge hvad vi har fået ud af denne sag må vi hele tiden spørge: Hvordan kan det lade sig gøre, at tage en så uhyre vigtig beslutning på et så usikkert grundlag?

Dette grundlag er så usikkert, fordi der til dato ikke foreligger nogen undersøgelse af Lillebælt, der har virket så overbevisende, at den retfærdiggør det hastværk, man har haft for at få sagen igennem.

Ligeledes foreligger der jo heller ingen tilbundsgående undersøgelse af det spildevand, man vil lede ud. Man aner tilsyneladende ikke, hvilke giftstoffer Lillebælt skal belæres med.

Vi kan dog ikke helt tro på, at kommunen overhovedet intet aner om de gifte, der findes i spildevandet. Måske ligger landet snarere således, at man udmærket ved, at de gifte man vil lede ud i Lillebælt, med det samme vil sætte et biologisk rensesanlæg ud af funktion.

Disse gifte stammer fra industrien. For at få et effektivt rensesanlæg til at køre, må man altså standse giftene ved kilderne d.v.s. ved de forskellige virksomheder i byen. Disse virksomheder tør, eller vil man åbenbart ikke tage kampen op med, - derfor vælger man den dårligste løsning, nemlig at føre spildevandet så langt bort, at man ikke kan se det!

Sagt på en anden måde: I stedet for at gøre det eneste rigtige, nemlig at løse problemerne, - vælger man at forsøge at drukne dem på 20 meter vand i Lillebælt.

Desuden skaffer man sig rygdækning fra sagkunds-kaben, så man kan lukke munden på eventuelle kværuanter.

Måske er det derfor, at befolkningen så godt som intet ved om denne sag, før den i realiteten var besluttet?

Det eneste offentlige møde der har været holdt om projektet, var ikke indkaldt af kommunen, men af Sportsdykkerforeningen. I maj 1972 afholdt kommunen et borgermøde om fremtidsplanlægning indtil 1985. Havde det ikke været nærliggende at tage rørsagen frem i den forbindelse? - eller var sagen allerede besluttet på det tidspunkt?

Det bør også nævnes at det ikke kun er Koldings spildevand, Lillebælt skal forurennes med. Kolding-sagen er kun en "prøveklud". Middelfart, Fredericia og Haderslev-Vojens kommuner har lignende planer om udledning af deres spildevand.

Hvad nu med fremtiden?

Efter loven kan kendelsen ankes, men med kendskab til landvæsenskommissionens dom og dens grundlag, er der ikke mange der har tillid til en ny kendelse. Iøvrigt kan almindelige borgere, om vi så er nok så mange, ikke anke kendelsen uden at have økonomisk part i sagen.

Den sidste redning er så den nye miljølov, som byrådet sætter sin lid til.

Den lyder: "Miljøgifte skal for fremtiden renses ved forureningskilden, dog under hensyntagen til dennes samfundsgavnige betydning....."

AFRUNDING:

Ser man tilbage over sagens akter, er der meget man kan undres over. Det, der er mest i øjnifaldende er naturligvis spørgsmålet om, hvornår og hvordan kommunen fik ideen til at bygge en rørledning.

Der må være sket noget i perioden 1968-71, siden det ellers vedtagne biologiske anlæg pludselig skrinlægges til fordel for et rør. Vi har ikke kunnet finde noget endeligt svar og kommunale myndigheder og politikere har heller ikke kunnet hjælpe os.

Siden denne vending i sagen, har kommunen ofret penge på en lang række dyre undersøgelser af Lillebælt, som modtager af spildevand. Hvordan kan det nu være at man ofrer al sin energi på at få bevist, at Lillebælt er acceptabel som losseplads for vores skidt?

Hvorfor har det ikke været sådan, at man sagde: Der er for øjeblikket usikkerhed omkring en effektiv rensning altså må vi bruge desto større energi på at undersøge nutidige og fremtidige rensningsmuligheder.

Ovennævnte holdning, eller snarere mangel på samme, kan ikke være helt tilfældig!

Betæneligheden stiger, når man erkender, at eksperternes arbejde er ensidigt i vurderingerne, og vel at mærke på en måde, der peger frem mod et rør.

Teknisk forvaltnings medarbejdere har derpå enten naivt og ukritisk videregivet disse oplysninger til politikere, eller også har de på forhånd set det som en opgave at bekræfte, at røret var en god løsning.

Endelig må det set fra borgernes side virke tilsidesættende, at de først hører noget, da røret er vedtaget af byrådet. Byrådet har ikke selv gjort noget for at sætte en diskussion i gang om projektet, selvom der har været både tid og lejlighed. Man kunne jo godt komme til at tro, at de kommunale politikere slet ikke har ønsket en debat.

Som helhed får man fornemmelsen af et enormt hastværk. Beslutningen skulle ske uden for megen åbenhed og indblanding. Hvorfor mon???

Pløresund og

Spildebælt

Hvis man ser lidt ned under overfladen på vores miljøproblemer, vil man opdage, hvor svært vi har ved at administrere den vældige syndflod af forbrugsgoder, der vælter ned over os hver dag. Derudover er grundlaget for denne syndflod, energi- og råstofressourcerne, meget truet. Dette er blevet til dagligdagsproblemer, for de fleste mennesker i den rige fjerdedel af verden. Vore farvande, jord og luft er stærkt truet af den tiltagende forurening. Der er ikke et sted på jordkloden, hvor man ikke har målt en eller anden form for forurening.

Havet er atmosfære og grobund for alle de små og store dyr og planter, der lever i det. Årligt haler vi tonsvis af laks, sild, tun, tun, hvaler, sæler, rejer, krebs, hummer og skaldyr op af havets dyb. Den årlige fiskefangst på ca. 60 millioner tons leverer faktisk 1/5 af verdens dyreprotein, og selvom 40 % af fiskene går i vore kyllinger eller svin, ender de dog næsten alle hos sidste led i fødekæden - mennesket.

I dag fanger man i Atlanten kun 1 tunfisk på det samme antal kroge, derfor femten år siden gav 10.

Man må længere ud - med større skibe men en dag, når vi det punkt, hvor vi kan tage så langt ud det skal være - uden at fange noget NÅR HAVET ER DØDT !

Det går langsomt, men sikkert. Vi har betragtet havet som en skraldespand, der var umulig at fylde op. Vi troede at havets evne til at nedbryde affaldsstoffer var uendelig. Havet sletter alle spor, siger man. - Men havet er smittet. Det kan tage år, før sygdommen bryder ud. Og så er det for sent.

Det kan ikke blive ved ret længe, hvis vi skal have glæde af havet - vores sidste reserve, som endnu kan kaldes en slags fælles ejendom.

Lillebælt er en del af dette hav !!!

Sådanne store problemer er vi alle med til at videreføre og således mener vi også, det er tilfældet med Koldings planer om spildevandsledning.

De som så fjernsynsudsendelsen, " Vil nogen virkelig bade i Øresund ", mand. d. 12/3, har måske fattet, hvilke tilstande vore farvande befinder sig i.

Øresund er blot det værste eksempel - endnu !

En sidste bemærkning:

Forureningen af natur og mennesker er en langsom proces, som på nuværende stadiet sniger sig langsomt ind på os og vort samfund, uden at vi ser og mærker den direkte. Men en dag vil konsekvenserne kunne ses, mærkes, føles ... også hos os.

Var det ikke rimeligt, vi sagde stop, før vi når katastrofegrænsen ??

Denne sag har lært os, at politikerne ikke kan vælge den mest effektive løsning, fordi, der hele tiden er særinteresser at tage hensyn til ! - Hvor længe skal vi finde os i, at beslutningerne tages på den måde ???

Noah/Koldings gågadeaktion d.23-24.2.1973.

DET LILLE BÆLT

man vil et rør i kolding
hvor rørende det lyder
når byrådet siger
at al modstand skyldes følelser
for en sølle fisk
eller andet liv
følelser findes ikke for en fabrik
for penge er alt
med dem kan man ikke føle
men øge sit forbrug
så man kan få bugt med mere liv
men til gengæld severes en kemisk bøf
om nogle år
hvad betyder det osse
et bælt er kun et bælt
og så er det endda lille
når der kan hentes gevinst
på 11, 3 km
kan man jo bare håbe
og ikke tænke på det værste
der går nok hundrede år
og så er vi jo borte
desuden har vi eksperter
se bare
hvor mange sider og tykke rapporter
de har lavet og skrevet i et sprog
i kan læse
og fortælle os at alt er på toppen
men når fiskene dør
fuglene forsvinder
og forureningen tar til
dag for dag
langsomt men sikkert
hvem kan da skrive historie om hundrede år
og fortælle hvorfor
man ikke lod fornuften råde

UNDERTEGNEDE PROTESTERER MOD KOLDING

KOMMUNES RØRPROJEKT.

NAVN:

ADRESSE:

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

SENDES TIL:

NOAH / KOLDING KATRINEGADE 21 6000 KOLDING.